

A háború és a hazaszeretetre nevelés a népiskolában.

Írta: *Urhegyi Alajos*, tanítóképző-intézeti tanár.

Előadó először azon kérdéssel foglalkozik, hogy be kell-e vinni a háborút a népiskolába s eseteket felhozva megállapítja, hogy a háború a tanév megkezdésekor a gyermekekkel együtt bevonult az iskolába, mely ténynel szemben a tanítónak az a kötelessége, hogy a gyermekek körül történeteket s a háborúról hallottakat minél jobban felhasználja a gyermekek lelkének gazdagítására, hazaszeretetük növelésére. Esetekből megállapítja, hogy nincs az a népiskolai tárgy, melybe a gyermek a háború gondolatát bele ne vinné s ebből folyólag a tanítónak is fel kell használnia minden tantárgyat szép célja elérésére.

Előadó ezután abból a célból, hogy bemutassa, miként lehet egy tantárgyat a hazaszeretet növelésére felhasználni, a népiskola IV. osztályában a hallgatóság előtt történt előkészülete alapján az

alábbi költeményt tárgyalja. (Kivonatossan közölve.)

A szegény özvegyasszony.

«Bíró Uram! azt hallottam,
Hogy a haza nagyon szegény;
Nekem sincsen más egyebem,
Csak itt ez a Csákó tehén.

Ez adta a mindennapit,
Ez táplált a gyermekemmel,
Most elhoztam a hazának,
Odaadom szeretettel.»

Bíró uram csak hallgatja,
Könnyes szemmel tekint rája.
«Hát azután miből él majd,
Hogy az Isten is megáldja?!»

«Majd megsegít a jó Isten!
Bíró Uram! ne búsuljon!
Csak a haza ne szenvedjen,
Csak a haza boldoguljon!»

Posa Lajos.

A tanítás vázlatja.

I. Hangulatkeltés. A költemény megfelelő keretének előkészítése.

II. Áthajlás a költeményre. A költő bemutatása.

III. Célkitűzés.

IV. Tárgyalás.

a) A költemény felolvasása.

b) A költemény tárgyalása,

c). A költemény tartalmának elmeséltetése.

d) A költemény elolvastatása.

V. Erkölcsei tanulság elvonása s gyakorlativá tétele.

Tanítás.

I. *Hangulatkeltés. A költemény megfelelő keretének előkészítése.*

Kivel szeretsz játszani? (Ilonkával.) Miért? (Mert szeretem őt.) Hát te Bandi? (Pistával.) Miért? (Mert én is szeretem őt.) íme Bözsike szereti Ilonkát. Bandi szereti Pistát. Ki tudja megmondani, hogy mi köt itt az iskolában titeket össze? (A szeretet.)

A társaidon kívül kit szeretsz te különösen nagyon Antika? (Apámat, anyámat.) Miért? (Mert ők gondoznak engem.) Bizony azokat nagyon, de nagyon kell szeretnünk. Hát a nagyapánál mikor voltál utoljára Józsika? (Tegnapelőtt.) Mit csináltál ott? (Mesél egy jelenetet.) Úgy-e jól esett, mikor az a te jó öreg nagyapád megsimogatta az arcodat, azután az ölébe is vett. Jó volt ott, Józsika? (De jó ám!) Miért mégysz te örömmel nagyapádhoz? (Mert nagyon szeretem!) Tudom, ti mindnyájan nagyon szeretitek nagyapátokat. Milyen különös! szinte nem akarom megmondani nektek, hogy én kis koromban – nem szerettem a nagyapámat! Sőt szinte – félttem tőle. Ekkora gyerek lehettem, mint most ti vagytok s mikor az ölébe vett, hogy megcsókoljon húzódtam tőle! Tudjátok miért?

(Nem!) Majd megmondom. Szép öreg ember volt az én nagyapám. Szép hófehér hosszú ősz szakálla volt, – hanem itt az arcán (mutatom) a szemétől egészen a szájáig egy hosszú csúnya sebhely volt. Láttatok ti már begyógyult sebet? (Igen.) Milyen volt az? (Nagyon csúnya!) – Látjátok, azért húzódtam én nagyapámtól.

Egyszer azután megkérdeztem: «Mondja kedves nagyapám, honnan van az a csúnya sebhely az arcán?»

Az öreg rám nézett, – megsimogatta az arcomat – ölébe ültetett s elkezdett mesélni a szabadságharcról. Ezt a mi gyönyörű szép hazánkat el akarta venni tőlünk az ellenség. Fegyverrel támadták meg hazánkat. De a magyar ember, amíg él, hazáját nem hagyja! Kardot, puskát fogtak a magyarok is és nekimentek az ellenségnek. Az én jó nagyapám is, aki akkor még fiatal, erős ember volt, ott volt a csatában. Küzdött az ellenséggel. Ott harcolt az elsők között, amikor az egyik ellenséges katona a kardjával nagy sebet vágott az arcára.

Régen volt ez! Azóta a seb meggyógyult, de helye mindig ott maradt az arcán!

Nagyapám elhallgatott! Az én szemem pedig könnyel lett tele. Könnyes szememmel egy ideig néztem, néztem azt a csúnya sebhelyet, – *azután hirtelen odahajoltam és megcsókoltam.*

Gyerekek! azt a csúnya sebhelyet, amitől én oly sokszor irtóztam, – megcsókoltam! Miért

tettem ezt? (Mert a sebet a csatában kapta!)
 Úgy van, gyerekek! Az a seb, amit a katona a csatában kap, az nem csúnya. Az a legszebb seb, amit a magyar katona akkor kap, amikor azt védelmezi, ami mindenkinek a legdrágább - *az édes magyar hazát!* – Hát most nem látok az utcán ilyen sebesülteket? Hol sebesültek azok meg? Milyent láttál te? Hát te? Azok a sebesültek megérdemlik, hogy köszöntsétek őket! (Esetek felsorolása.)

De vajjon csak az én nagyapám volt ott a csatában? (Nem!) Hát még kik? (Sokan!) Mindenki ott volt, gyerekek, aki csak bírta a karját emelni. Fiatalok! Öregek! Gyermekek. Megtörtént az, hogy 14-15 éves gyerekek épen iskolában tanultak, mikor az ablak előtt honvédek vonultak el dobszóval. A gyerekek felugráltak helyükről s az ajtó felé rohantak. «Hová mentek?» kérdé tanítójuk. «Megyünk a csatába mi is!» felelték a gyermekek. «Megálljatok! – kiáltott rájuk tanítójuk, – én is veletek megyek!» S együtt mentek a drága hazát védeni. Hát most nem így történik? (Előadó itt észrevéti, hogy itt nem csupán azok mennek a harcba, akik katonakötelesek. Megjeleníti azon esetet, hogy a székelykeresztúri IV. éves tanítójelöltek, valamint pl. az idős Stróbl önkényt elmentek a háborúba.)

II. *Áthajtás a költeményre. A költő bemutatása.*

Hanem nem vesztek észre valamit? Ott harcoltak és most is harcolnak a csatában a férfiak, öregek, ifjak, gyermekek! Hát a nők hol voltak? (Otthon.) Ugye azért maradtak otthon, mert ők nem szeretik a hazájukat? (Dehogy! Ők is szeretik a hazájukat, csakhogy ők gyöngébbek, mint a férfiak s azonkívül is otthon kellett maradniuk, hogy vigyázzanak a kis gyermekekre, a házra és a gazdaságra.)

(Itt azután előadó probléma elé állította a gyermekeket ezzel a kérdéssel: «Hogyan mutatják ki a nők is, hogy szeretik a hazájukat!») Ennek nyomán azután érdekes s olyan adatokat kapott, melyhez igen jól hozzáfűzhetette a költemény tárgyát. Egyik gyermek elmesélte, hogy a nők a sebesült honvédek részére vászonból tépést csinálnak. A másik már arról is tudott, hogy a nők ékszereiket adják oda. (Aranyat vasért.) A tanítónőképző növendékei, – akiket a gyermekek személyesen ismernek – meleg ruhákkal látták el a háborúba induló székykeresztúri tanítójelölteket. – A sebesültek ápolása s annak *nagy* jelentősége. Megkapta tehát az előadó a gyermekektől a szükséges adatokat s ehhez fűzte további tanítását következőképpen.)

Híre ment az egész országban, hogy a nők minden drágaságukat a hazának adták. Eljutott a hír egy kis faluba is. A faluban lakott egy szegény özvegyasszony, mikor meghallotta a

magyar nők gyönyörű cselekedetét, kinyitotta a szekrényét, hogy ő is keressen valamit, amit odaadhatna. – De bizony a szekrény üres volt! Belenézett az asztalfiókba s – az is üres volt. Nagyon szomorú lett az öregasszony. Nem volt semmije – nem adhatott semmit! Egyszerre csak az istálló felől bögest hall! Egy kis tehénkéje volt az istállóban. Megcsillant a jó öregasszony szeme! Gondolt egyet – s hogy mit csinált, azt Pósa Lajos, akit ti versei után nagyon jól ismertek – egy szép versben írta meg.

III. *Célkitűzés.* Hallgassátok meg a verset, erről fogunk tanulni.

IV. *Tárgyalás.*

a) *A költemény felolvasása.*

b) *A költemény tárgyalása.* Hány ember beszél ebben a költeményben? (Az öregasszony és a bíró.) Mit mondott az öregasszony? – Mi súgta neki azt, hogy a *hazának* ajándékozza egyetlen tehenét? (A hazaszeretet.) (Előadó itt a hazaszeretet érzését elmélyíti. Röviden elibük tárja a háborúval kapcsolatos anyagi szükségleteket.) Mit érzett a bíró, mikor látta a szegény asszony *nemes* cselekedetét? (Kifejtendő: meghatottságot.) Miből láthatjuk, hogy a bíró csakugyan meghatottságot érzett? (Könnyezett a szeme.) Éreztél-e már te *meghatottságot*? Mikor? (Elmesél egy jelenetet.) Mit felelt a *meghatott* bíró az asszony szavaira? Mivel vigasztalta meg az asszony önmagát és a bírót?

(Majd megsegít a jó Isten!) Kibe vetette minden bizodalját? (A jó Istenbe.) Ez az asszony tehát *hazaszerető és istenfélő* volt.

c) *A költemény tartalmának elmeséltetése.*

d) *A költeményt a jobb olvasók közül néhányan szépen elolvassák.*

V. *Erkölcsei tanulság elvonatása s gyakorlatívá tétele.*

Mondja meg mégegyszer Anti, hogy mi buzdította a szegény asszonyt arra, hogy egyetlen tehenét odaadja? (A hazaszeretet érzése.) Mennyit érhet egy olyan kis tehén? (Megállapítják, hogy körülbelül 300 koronát ér.) Élt abban az időben egy gazdag grófnő, aki olyan ragyogó szép arany karperecet adott, amely megért legalább 10,000 koronát. Úgy-e mennyivel többet adott ő, mint az a szegény asszony? (Az esetet így realizálva szembeállítva, rögtön megállapították a gyermekek, hogy a szegény asszony *sokkal többet* adott, mert ő *mindenét* odaadta, míg a gazdag grófnőnek bizonyára még elég pénze maradt. Kifejtendő: önzetlenség.) Mire tanít mindnyájunkat a szegény özvegyasszony nemes cselekedetével? (Hazaszeretetre.) Elég-e az, ha mi csak azt kiáltjuk: «Éljen a haza?» (Itt ószrevétetem, hogy a hazáért nem elég csak lelkesedni, áldozatot is kell tudni a hazáért hozni, bajában segíteni kell!)

Most mit tesznek katonáink a hazáért?

Mit tettek már ti a háború alatt a hazáért?

(Itt elmondják, hogyan kötöttek melegítőt, hogyan gyűjtöttek egyet s mást a katonák részére.) S mit tennétek leányok ti, ha *nagyok* volnátok? (Beteget ápolnánk.) S ti fiúk? (Elmennénk mi is a háborúba.) S Laci, ha édes anyád átölelné s úgy kérne, hogy maradj itthon? (Akkor is elmennék.) S ha elesnél? (A hazámért azt sem bánám!) Látjátok! így kell szeretni a hazát! S most gondoljon mindenki a hazáért küzdő hős katonáinkra s mondjuk el értük a mindennapi iskolai imádságot.

(Egyik gyermek mondja az imát.)

Mindenható Atyánk! Most, amidőn apáink, testvéreink, rokonaink drága hazánk szabadságáért a harcmezőn küzdenek, buzgó fohással kérünk, áldd meg fegyvereinket! A küzdőknek adj erőt, kitartást, a sebesülteknek adj megnyugvást és gyógyulást, a hősieken elesetteknek pedig adj örök nyugodalmat! Amen!